

5) На світ з'явилося безпрецедентне об'єднання країн у вигляді Європейського Союзу (у жовтні 2012 р. ЄС одержав Нобелівську премію миру).

6) Понад два десятиріччя на міжнародній арені домінували Сполучені Штати Америки, будучи провідною рушійною силою здійснення глобалізації.

7) Однак поступово йшло посилення країн Азії, де на початку XXI ст. мешкало понад 60% населення планети. З'явилося поняття "реорієнталізація світу". Особливі успіхи демонструють насамперед Китай та Індія.

8) Утворилася група потенціальних супердержав БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південно-Африканська Республіка), які у своїх претензіях на вагомий вплив на стан справ в світі спираються на прискорений економічний розвиток. Останній є одним із свідчень їх просування шляхом модернізації.

Поняття "модернізація" має, принаймні, два значення. Перше – "оновлення", друге – перехід від традиційного суспільства до сучасного. Одна з провідних ідей курсу – специфіка здійснення модернізації у світі, певних регіонах і країнах.

Характерною рисою сучасного розвитку є фактор постійних змін безпрецедентного масштабу та темпів. Сама динаміка трансформацій, зумовлена інтернаціоналізацією, з одного боку, впливає на боротьбу навколо параметрів майбутнього, розподілу ролей та вигоди, розстановки сил тощо, а з іншого – посилює елемент непередбачуваності. Все це підвищує значення національної держави – основи стабільності та інструмента у конкурентній боротьбі.

Світ живе насиченим життям. Претендувати на повноту охопту усього того, що відбувається, не доводиться. У цьому полягає висока динамічність предмету "Сучасна політична історія країн світу". Тому передбачається постійна робота і викладачів, і студентів, зокрема у стеженні за поточними подіями. Вони у той чи інший спосіб доводять ті тенденції, які означені у названій книзі, або свідчать про новації та зміни. Здатність до діалектичного аналізу – важлива риса фахівця із політології або з міжнародних відносин.

Надійшла до редколегії 25.01.13

Т. Орлова, д-р ист. наук, проф.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ИЗУЧЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ СТРАН МИРА –

ВАЖНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МЕЖДУНАРОДНИКОВ, ПОЛИТОЛОГОВ, ИСТОРИКОВ

Даются пояснения сущности курса современной политической истории стран мира, его отличий от других исторических курсов, а также аргументация необходимости для подготовки будущих специалистов в областях международных отношений, политологии и истории.

Ключевые слова: политическая история, современная история, мировая история.

T. Orlova, Doctor of History, Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE STUDY OF WORLD COUNTRIES' MODERN POLITICAL HISTORY AS AN IMPORTANT DIRECTION OF TRAINING FUTURE EXPERTS IN INTERNATIONAL RELATIONS, POLITICAL SCIENCE AND HISTORY

The essence of the course of world countries' modern political history is explained, its difference from other political courses. Explained is its necessity for training future experts in international relations, political science and history.

Key words: political history, modern history, world's history.

УДК 94(729.1)"1962"Е.Стівенсон

Н. Пасічник, канд. іст. наук

Білоцерківський інститут економіки, Біла Церква

РОЛЬ Е. СТИВЕНСОНА У ВРЕГУЛЮВАННІ КУБИНСЬКОЇ РАКЕТНОЇ КРИЗИ 1962 Р.

Аналізується вплив постійного представника США в ООН Е. Стівенсона на врегулювання Кубинської ракетної кризи 1962 р.

Ключові слова: США, ООН, Кубинська ракетна криза, Е. Стівенсон.

П'ятдесят років тому, у жовтневі дні 1962 р., у радянсько-американських відносинах розпочалася найнебезпечніша конфронтація періоду холодної війни, відома під назвою Кубинська ракетна криза. Попри значний обсяг історичної літератури, присвячений кризі, чимало її аспектів потребують детальнішого вивчення. Йдеться насамперед про роль окремих радників Дж. Кеннеді у формуванні американської позиції у кризі та її врегулюванні. І якщо діяльність у перебігу кризи деяких зовнішньополітичних радників президента США тією чи іншою мірою знайшла відображення у наукових розвідках, то постать американського представника в ООН Е. Стівенсона залишилася поза увагою науковців. За винятком відомої полеміки в ООН з радянським представником В. Зоріним, діяльність цього члена адміністрації Дж. Кеннеді у перебігу кризи майже не знайшла відображення в історичних дослідженнях. Так, М. Вайт вказує на розбіжності у поглядах на зовнішню політику Е. Стівенсона та президента Дж. Кеннеді та принципову відмінність позицій

Е. Стівенсона щодо шляхів врегулювання кризи [7]. С. Мікоян повідомляє про перебіг зустрічей свого батька А. Мікояна зі Е. Стівенсоном та Дж. Макклоєм у Нью-Йорку у листопаді 1962 р. [1]

Тому метою розвідки є з'ясування ролі американського представника в ООН у перебігу та врегулюванні Кубинської ракетної кризи.

Погляди Е. Стівенсона на шляхи врегулювання кризи суттєво відрізнялися від пропозицій висловлених іншими радниками Дж. Кеннеді. Він обстоював ідею дипломатичного шляху розв'язання проблеми. Е. Стівенсон у листі до Дж. Кеннеді 17 жовтня 1962 р. стверджував, що Сполучені Штати повинні піти на певні поступки задля врегулювання кризи і бути готовими обговорювати питання взаємної ліквідації ракетних баз [2]. 20 жовтня, коли більшість членів Екскому (кризового органу створеного Дж. Кеннеді для опрацювання рішень під час Кубинської ракетної кризи) схилилась до впровадження блокади, американський представник в

ООН також висловив свою підтримку цьому курсу. Але Е. Стівенсон вважав, що встановлення блокади слід поєднати з втіленням своєрідної політичної програми, яка включала б "нейтралізацію" Куби під контролем ООН (тобто СРСР повинен був відмовитися від своїх ракетних комплексів на острові, а США – від бази Гуантанамо), розгляд питання про американські бази в Туреччині та Італії і гарантії територіальної цілісності Куби [5, с. 808]. Проте пропозиції Е. Стівенсона загалом не дістали підтримки членів Екскому, і передусім президента США. Дж. Кеннеді негативно відреагував на телеграму Е. Стівенсона від 17 жовтня.

Хоча частина пропозицій, висловлених Е. Стівенсоном, в подальшому лягла в основу врегулювання кризи, проте на етапі прийняття рішення про варіант реагування на радянські ракети, його ідеї не розглядалися президентом США як варті належної уваги. Причини несприйняття президентом аргументів Е. Стівенсона лежали у площині різних підходів до зовнішньої політики. Е. Стівенсон менше уваги приділяв використанню військової сили, а більше наголошував на компромісі через переговори. Натомість Дж. Кеннеді вважав, що основами правильною зовнішньої політики є володіння великою військовою силою і готовність до її використання [7, с. 177-178]. Крім різних поглядів на зовнішню політику, ставлення президента до плану врегулювання кризи, запропонованого Е. Стівенсоном, зазнало впливу особистих стосунків між двома політиками. Як відзначав П. Селінджер, вони ніколи не були теплими [4, с. 69]. Особисте несприйняття Дж. Кеннеді Е. Стівенсона поглиблювалося суперництвом за номінацією конвентом демократичної партії у 1960 р. Після обрання президентом, він був змушений включити Е. Стівенсона до складу своєї адміністрації, призначивши його на посаду американського представника в ООН. Ставлення Дж. Кеннеді до Е. Стівенсона мало і певний відтінок зневаги. Після поразок Е. Стівенсона на виборах у 1952 і 1956 рр., Джон і Роберт Кеннеді розглядали його як невдачу, людину, яка програє [7, с. 178-180]. Таке ставлення до Е. Стівенсона відображалося і на ставленні до тих ідей, які він висловлював, і зменшувало його можливість впливати на формування зовнішньої політики.

Е. Стівенсон одним з перших передбачав, що у переговорах з СРСР постане ще одна вимога – вивезення американських ракет з Туреччини та Італії. На цьому він наголошував на засіданні Екскому 26 жовтня [6, с. 463]. Однак на той час кризовий штаб Дж. Ф. Кеннеді не зробив навіть спроби обговорити можливі умови такого роду.

Натомість винятково важливою була роль Е. Стівенсона у відстоюванні позицій США в ООН. Саме через Е. Стівенсона був налагоджений зв'язок з Генеральним секретарем ООН У Таном з метою тиску на радянське

керівництво для утримання радянських суден поза зоною карантину.

Можливість реально вплинути на врегулювання Кубинської ракетної кризи з'явилася у Е. Стівенсона під час переговорів між США та СРСР, які тривали з 29 жовтня 1962 р. до 7 січня 1963 р. у Нью Йорку. Е. Стівенсон, разом з радником президента Дж. Макклоєм, увійшов до складу американської делегації. Завдання адміністрації Дж. Кеннеді на переговорах полягало в отриманні від Радянського Союзу твердих гарантій вивезення наступального озброєння з Куби та відмови від постачання його у майбутньому, і водночас, в уникненні чітко зафіксованих зобов'язань американського невторгнення на Кубу. І хоча з деяких питань точка зору Е. Стівенсона не співпадала з думкою президента та його найближчого оточення (так, американський представник в ООН був переконаний, що не варто здійснювати подальший тиск на СРСР, оскільки досягнуто принципових домовленостей про вивезення ракет [3, с. 236]), на переговорах він послідовно реалізував стратегію американського уряду з врегулювання кризи. На допомогу Е. Стівенсону було відправлено Дж. Макклоя, оскільки дехто в Ексомі, насамперед брат президента Р. Кеннеді, вважав його занадто м'яким. Однак сам Дж. Макклой згодом говорив, що Е. Стівенсон у переговорах виявився навіть жорсткішим, ніж він [1, с. 261-262]. На загал, діяльність американського представника в ООН на переговорах із врегулювання кризи була досить успішною: США домоглися вивезення бомбардувальників ІЛ-28, встановлення прийнятних для США форм контролю за вивезенням радянської зброї і демонтажем пускових пристроїв на Кубі, водночас вдалося уникнути чіткого фіксування американських зобов'язань про невторгнення на Кубу.

Список використаних джерел

1. Микоян С.А. Анатомия Карибского кризиса. / С.А. Микоян. – М.: Academia, 2006. – 1072 с.
2. Foreign Relations of the United States. Vol. XI. Cuban Missile Crisis and Aftermath. – Washington: United States Government Printing Office, 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.state.gov/www/about_state/history/frusXI/
3. Nitze P. From Hiroshima to Glasnost. At the Center of Decision. A Memoir. – New York: Grove weidenfeld, 1989. – XXII, 504 p.
4. Salinger P. With Kennedy. London, Jonathan Cape Thirty Bedford Square, 1967. – XV, 391 p.
5. Schlesinger A. M. A Thousand Days. John F. Kennedy in the White House. Boston, Houghton Mifflin Company; Cambridge, the Riverside Press, 1965. – XI, 1087 p.
6. The Kennedy Tapes: Inside the White House during the Cuban Missile Crisis (ed. by May E. and Zelikov Ph.). – Cambridge, London: The Belknap Press of Harvard Univ. Press, 1997. – XV, 728 p.
7. White M.J. The Cuban Missile Crisis. London; Basingstoke: Macmillan, 1996. – XI, 291 p.

Надійшла до редколегії 28.01.13

Н. Пасечник, канд. ист. наук

Белоцерковский институт экономики, Белая Церковь

РОЛЬ Э. СТИВЕНСОНА В УРЕГУЛИРОВАНИИ КУБИНСКОГО РАКЕТНОГО КРИЗИСА 1962 Г.

Анализируется влияние постоянного представителя США в ООН Э. Стивенсона на урегулирование Кубинского ракетного кризиса 1962 г. Ключевые слова: США, ООН, Кубинский ракетный кризис, Э. Стивенсон.

N. Pasichnyk, Ph.D. (History)

Bila Tserkva Institute of Economics, Bila Tserkva

THE ROLE OF ADLAI STEVENSON IN THE SETTLEMENT OF THE CUBAN MISSILE CRISIS OF 1962

The influence of Permanent Representative to the United Nations Adlai Stevenson on the settlement of the Cuban missile crisis of 1962 is analysed. Key words: USA, UN, Cuban missile crisis, A. Stevenson.